

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЗМІСТІ ПІДГОТОВКИ СУЧАСНОГО ВЧИТЕЛЯ

У статті дається визначення поняття «інформаційна компетентність». Аналізуються освітні інтернет-ресурси та форми ефективною роботи з ними. Розкрито основні елементи процесу формування інформаційної компетентності, які підвищують якість підготовки сучасного вчителя.

Ключові слова: компетентність, інформаційна компетентність, інноваційні технології, освітні сайти, інтернет-ресурси, початкова освіта, якість підготовки фахівців.

Лит 9.

Актуальність та постановка проблем та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Нові соціально-економічні відносини в Україні, оновлення змісту вищої освіти, сприяють підвищенню вимог до конкурентоздатності вітчизняних фахівців та якість їх підготовки. Результатом цього є запровадження нової парадигми освіти, що базується на концепції результатів навчання у вигляді компетенцій. На виконання спільного наказу Міністерства освіти і науки України та соціальної політики України від 20.04.2012 р. № 488/225 «Про затвердження Плану заходів щодо впровадження Національної рамки кваліфікацій» ведеться послідовна робота зі створення професійних стандартів, а на їх основі – новітніх стандартів вищої та професійно-технічної освіти за відповідними професіями, напрямками та спеціальностями [9, 38]. Вже сьогодні освітяни повинні усвідомлювати, що в змісті освіти і навчання відбуваються зміни, реально вища освіта почала працювати на засадах компетентнісного підходу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемою професійної підготовки вчителя займалися В.Бондар, А.Войченко, Н.Кузьміна, О.Мороз, Р.Хмельюк та ін. Сутність інформаційних компетенцій майбутнього педагога та її визначальних складових є предметом спеціальних досліджень Н.Баловсяк, Д.Галустян, О.Дахіна, Ю.Дорошенка, В.Дуднікова, Л.Зав'ялової, І.Злотнікової, О.Іванової, Н.Насирової, А.Оробінського, О.Федорчук, Л.Фішман, А.Хуторського та ін. Проблеми побудови системи підготовки вчителів до використання інформаційних технологій розглядаються у працях Гунько С., А.Григор'єва, М.Жалдака, Н.Молоткова, Н.Солопової, С.Ракової, О.Юзик та інших вчених [3; 4, 72]. Проте залишаються невирішеними проблеми формування інформаційної компетентності в змісті підготовки сучасного вчителя, а саме навчання студента, який вміє відшукувати відомості в мережі Інтернет, аналізувати їх, ефективно працювати з отриманими результатами, має навички роботи з комп'ютерною технікою та телекомунікаційними технологіями та вміло поєднує їх у професійній діяльності та повсякденному житті.

Вагомою проблемою введення інформатики у початкову школу є неготовність вчителів до використання інформаційних та комунікаційних технологій у своїй професійній діяльності.

Метою статті є аналіз можливостей формування інформаційної компетентності майбутнього сучасного вчителя з початкової освіти через призму інноваційних технологій.

Виклад основного матеріалу. Науковці Гуров В., Резванова Н. у статті «Компетенції преподавателей вуза: мнение студентов» наводять результати опитування серед студентів ВНЗ «Який викладач подобається і чому?». Відповіді респондентів були наступними: по рейтингу на першому місці студенти вибрали викладача, який володіє інноваційними технологіями (застосовує у своїй роботі активні методи навчання та інформаційні технології), друге місце – студентам подобаються ерудовані викладачі; третє місце – викладачі, які мають емоційну рівновагу. Четверте місце рейтингу посіли викладачі мобільні, схильні до інноваційної діяльності [5, 144]. Тому нам слід подумати, яким повинен бути сучасний не лише викладач ВУЗу, але і школи.

Наш навчальний заклад готує фахівців кваліфікації «вчитель початкової освіти, вчитель інформатики у початкових класах». Перед нами постає завдання у підготовці молодших спеціалістів, які були б готові до здійснення професійних обов'язків без адаптаційного періоду. Вони повинні бездоганно володіти інформаційною компетентністю.

У сучасній психолого-педагогічній літературі інформаційна компетентність представляє собою новий напрямок, який виник безпосередньо під впливом нових інформаційних технологій і створення комп'ютерних технологій. Зміст поняття "інформаційна компетентність" включає наявність у людини сучасного суспільства виробленої звички одержувати знання з використанням сучасних комп'ютерних технологій точно так само, як ми сьогодні одержуємо їх через книги. На основі теоретичного аналізу базових понять дослідження, можна визначити інформаційну компетентність як інтегративне утворення особистості, яке віддзеркалює її здатність до визначення інформаційної потреби, пошуку відомостей та ефективної роботи з ними у всіх їх формах та представленнях – як в традиційній, друкованій формі, так і в електронній формі; здатності щодо роботи з комп'ютерною технікою та телекомунікаційними технологіями, та здатності щодо застосування їх у професійній діяльності та повсякденному житті [6].

При вивченні студентами спецдисциплін у нашому ВНЗ певні години відводяться на вивчення можливостей інтернет-ресурсів. Майбутні педагоги повинні знати освітянські новини дня; головні закони, документи, які регулюють процеси в освіті. Ми ознайомлюємо їх із першим достовірним інтернет-ресурсом – сайтом Міністерства освіти і науки України, який містить розділи про дошкільну та загальну середню та вищу освіту. У ньому містяться Закон України «Про освіту», програма «Вчитель», Концепція про права дитини... і це не повний перелік даних, які можна почерпнути науковцям, вчителям, викладачам, студентам, учням та батькам. Достовірними сайтами освітнього значення є веб-сайти Академії педагогічних наук України, «Освітній портал», УКРсайт, Українська освітня мережа, каталог освітніх ресурсів О-СВІТ, освітньо-консультаційний центр «Освіта».

Шляхи інтернет-доступу до найбільш важливих для освіти сайтів: <http://www.mon.gov.ua> – Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України; <http://www.ime.edu-ua.net> - Сайт Інституту засобів навчання АПН України; <http://www.intel.com/education/teach> – Intel@Навчання для майбутнього; <http://osvita.org.ua> - освітній портал - каталог освітніх ресурсів, новини освіти, вищі навчальні заклади України і Росії; <http://www.ccf.kiev.ua> – соціальна освіта в Україні; <http://school.kiev.ua> - портал присвячений проблемам впровадження нових технологій в галузі середньої освіти України (інформатика, підручники, матеріали, застосування комп'ютерів на уроках фізики, математики, іноземної мови, деяка інформація з Міністерства освіти та науки України, олімпіади, періодика); <http://edu.ukrsat.com> - для вчителів - методичні розробки, навчальні програми, для учнів - бібліотеки, реферати, олімпіади, адреси шкіл Києва та України.

Знайомимо студентів також із мультимедійними технологіями, зокрема із створеними вже у мережі Інтернет мультимедіа-продуктів: електронними книгами, енциклопедіями, комп'ютерними фільмами, базами даних. У цих продуктах об'єднуються текстова, графічна, аудіо- та відеоінформація, анімація. Мультимедіа-технології перетворили комп'ютер на повноцінного співрозмовника, дозволили учням (будь-якого віку), не виходячи з навчальної аудиторії, будинку, офісу, бути присутніми на лекціях видатних вчених, брати участь у конференціях, діалогах, вести кореспонденцію. Як принципово новий навчальний засіб електронна книга відкрила можливості «читати», аналізувати «живі» озвучені сторінки, тобто можливості бачити, чути, читати [7].

Велику допомогу надає Інтернет-мережа вчителю початкових класів, розміщуючи різноманітні мультимедійні продукти – бібліотеки, словники, енциклопедії та електронні підручники. Це дає змогу швидко знаходити відповідну інформацію, вчити учнів користуватися електронною інформацією.

Режими доступу бібліотек: <http://www.lib.com.ua> - електронна бібліотека; <http://www.goodreads.com> - тут можна виставити каталог домашньої бібліотеки в мережу, розширити свої читацькі інтереси, почути рекомендації від інших користувачів зі схожими смаками.

Режим доступу до енциклопедій та словників: <http://bse.sci-lib.com> - Велика Радянська Енциклопедія; <http://n-t.ru/nl> - Нобелівські лауреати; <http://vidahl.agava.ru> - толковий словник Даля; <http://mirslovarei.com> - колекція словників і енциклопедій; www.uk.wikipedia.org - Словник-енциклопедія

Знайомимо студентів із інтернет-ресурсами, інформацію яких можна застосовувати при підготовці до уроків.

Всеукраїнський освітній портал "Острів знань" (режим доступу: http://ostriv.in.ua/index.php?option=com_menufolder&Itemid=1066&ft) має на меті створення потужного соціально-освітнього простору, який об'єднає між собою учнів, педагогів та батьків, і призначатиметься не лише для обміну інформацією, а й для обговорення питань і проблем, що виникають в галузі освіти, реального їх розв'язання наявними засобами й ресурсами. Основними інструментами даного комплексу є інформаційні, технологічні і комунікаційні можливості Інтернет.

Основні цілі Всеукраїнського освітнього порталу "Острова знань" для вчителів: надання підтримки професійної діяльності вчителя; надання можливості самореалізації та самоствердження через спільну практичну діяльність; створення та підтримка нових освітніх ініціатив; створення єдиного інформаційного педагогічного ресурсу; організація практичної діяльності та взаємодії вчителів у мережі; підготовка єдиної бази текстових, аудіо та відеоматеріалів для віддаленого навчання й екстернату; розвиток і реалізація творчих здібностей учасників проектів.

Математичні сайти допомагають учителям впровадити в навчальний процес інноваційні технології; вирішити проблему вибору електронних засобів навчання математики; ознайомитися з методичними розробками уроків; організувати ефективну роботу з обдарованими дітьми; дізнатися цікаві факти з історії математики та життя видатних математиків, визначні дати в становленні математики.

Інтерфейс сайту з математики Олени Олексюк – методиста з проведення математики допомагає вчителям початкових класів, та й не тільки початкових, але і старших класів бути в курсі новин в освіті, знаходити методичну допомогу у проведенні уроків в школі. Режим доступу до інтернет-сайту <https://sites.google.com/site/vcitelumatematiki/>

На сайті <http://childmath.ru> окрім завдань є багато веселих віршів, загадок, скоромовок, прислів'їв. Весь цей матеріал не просто пов'язаний з тим або іншим числом, але розвиває мову дитини, збагачує словниковий запас, тренує увагу, пам'ять, закладає основи творчості. Та і хто сказав, що заняття математикою — а тим більше з малятами! — неодмінно мають бути строгими, сухими, нудними і зводиться тільки до опанування обчислювальних навиків? Хай уроки стануть царством кмітливості, фантазії, гри, творчості.

Ще одним невід'ємним сайтом для вчителів є <http://nsc.1september.ru/>. Відкриваючи цей сайт, появляється сторінка, на якій є два розділи: 1) електронна версія газети «Початкова школа»; 2) «Сайт для вчителя «Я йду на урок».

Заходячи в розділ сайту для вчителів «Я йду на урок», бачимо список навчальних предметів початкової школи. Відповідно до кожного навчального предмету є безліч різних статей, які відповідають темам у підручнику. На цьому сайті подані різні вправи, ілюстрації до них, цікаві і логічні задачі, які сприяють кращому засвоєнню знань. У віршованій формі проілюстрована подана тема про цифри. На цьому сайті вчитель може знайти цікаві нетрадиційні уроки, а також завдання для контрольних робіт.

Наприклад, у сайті <http://dobriestkazki.ru/matematika.htm> можна знайти інформацію у казковій формі про цифри. Після кожної казки про певну цифру є бесіди, ігри, різноманітні завдання. До кожної казки є відповідна ілюстрація.

Сайт за адресою <http://teacher.at.ua> адресований вчителям, учням та батькам. Позитивне у цьому сайті – текст на українській мові. Містить розділи, розкриття яких дозволяє знайти різноманітну інформацію для проведення уроків, занять, виховних заходів, корисні поради для початківців-вчителів.

Цікавим є сайт для вчителів початкових класів «Пізнайко - для тих, хто вчиться і вчить». Режим доступу: <http://poznayko.at.ua/>. На цьому сайті можна знайти безліч додаткової інформації - презентації, поради психолога, орігами, електронні підручники, кросворди на уроки, анімації та інше.

Освітній сайт для сучасних педагогів - сайт вчителя початкових класів Кресак Наталі Миколаївни. Сайт присвячений вчителям та батькам, для підвищення ефективності навчання і виховання їх дітей. На сайті розміщено конспекти уроків, виховних заходів, пам'ятки, методичні розробки, ігри, загадки, посилання на довідники, словники, енциклопедії. (Режим доступу: <http://yrok.at.ua/>).

Цікавим, а головне на українській мові, є сайт «Світ ПК: учитель-учителю». Інтернет-доступ: <http://www.svit-pk.cptol.vn.ua> Це інформаційно-освітній портал, створений з метою

допомоги вчителю інформатики в його (нашій) нелегкій справі. На даному порталі можемо знайти (додати свої): план-конспект з інформатики; роздатковий матеріал; цікаві статті; інструктивні вказівки та багато інших важливих документів та програм.

Це не повний перелік інтернет-ресурсів для вчителів початкових класів. Кожного дня в інтернет-мережі реєструються користувачі – методисти, вчителі, викладачі, які створюють власні сайти і готові поділити свою інформацією з іншими вчителями. Так і автор статті для кращої роботи із студентами – майбутніми вчителями інформатики у початкових класах, створила та використовує свій інтернет-сайт. (Режим доступу: <http://olgayuzuk.do.am/>).

Вважаємо, що основними елементами процесу формування інформаційної компетентності у змісті підготовки майбутнього вчителя є: а) уміння застосовувати інформаційні технології для демонстрації друківаних графічних документів; б) уміння використовувати інформаційні технології для демонстрації аудіо- і відеоматеріалів на уроці; в) уміння створювати презентації; уміння систематизувати і обробляти дані за допомогою таблиць, технологічних карт; г) уміння будувати порівняльні таблиці і виявляти закономірності за допомогою комп'ютера; г) уміння використовувати комп'ютерне тестування; д) використання комплексу навчально – розвиваючих програм "Сходінки до інформатики" на різних уроках в початковій школі; ж) правила створення публікацій та веб-сторінок; правила користування навчально-розвиваючими програмами; з) уміння використовувати мережу Інтернет для вирішення педагогічних питань, збору інформації, участі в телеконференціях, доступу до наукових, педагогічних, методичних даних [3].

Висновки з даного дослідження. Таким чином, одним з найважливіших стратегічних завдань на сьогоднішньому етапі модернізації вищої освіти України є забезпечення якості підготовки спеціалістів на рівні міжнародних стандартів.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у формуванні інформаційних компетентностей через мультимедійні технології, а саме вміння студентами розробляти нескладні електронні книги, комп'ютерні фільми для учнів молодшого шкільного віку та впровадження телекомунікаційного спілкування в системі «викладач-комп'ютер-студент» [2].

1. Баловсяк Н. Структура та зміст інформаційної компетентності майбутнього спеціаліста [Електронний ресурс] / Баловсяк Н.: Режим доступу: http://www.ii.npu.edu.ua/files/Zbirnik_KOSN/11/30.pdf
2. Васильєва Г., Киц Г. Використання мультимедіа в навчальному процесі вищої школи з метою підвищення якості освіти // Матеріали XI Міжнародної науково-методичної конференції «Забезпечення наступності змісту освіти в системі ступеневої вищої та післядипломної освіти». – Рівне: Нова педагогічна думка. – 2013. – №1. – С.281-283.
3. Гречин Б., Юзик О. Застосування нових інформаційних технологій навчання при підготовці майбутніх педагогів-вчителів інформатики у початкових класах / Інформаційні технології в педагогічній освіті. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції 12-13 грудня 2006 р. – Луцьк: Волинська обл. друкарня, 2007. – С.94-98.
4. Григор'єва А. Удосконалення творчої педагогічної діяльності вчителя технологій в умовах інформаційного розвитку суспільства// Наукові записки Тернопільського нац. пед.-університету ім. В.Гнатюка. Серія: Педагогіка. – 2011. – № 5. – С. 71.-75.
5. Гуров В., Резванова Н. Компетенции преподавателей вуза: мнение студентов// Высшее образование в России. – 2009. – №12. – С. 143-146.
6. Дяченко О., Пономарьова А. Становлення інформаційної компетентності студента-документознавця [Електронний ресурс]/Дяченко О., Пономарьова А.: Режим доступу: <http://конференция.com.ua/pages/view/435>.
7. Захарчук Т. Інноваційні технології навчання в сучасній школі //Український науковий журнал «Освіта регіону». – 2010. – №2. – С.226-228.
8. Іванов С., Дичковський С. Запровадження європейських освітніх стандартів у вищій школі України – модернізація вітчизняної освітньої системи //Інтелект ХХІ. – 2012. – №3/4. – С.126-135.